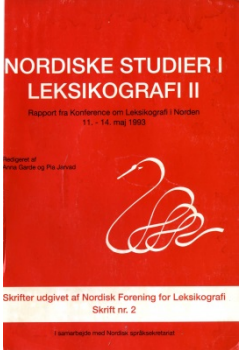

NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel:	Lemmaselektion til Nordisk Leksikografisk Ordbog	
Forfatter:	Hans Kristian Mikkelsen	
Kilde:	Nordiske Studier i Leksikografi 2, 1993, s. 193-203 Rapport fra Konference om leksikografi i Norden, 11.-14. maj 1993	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive	

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Lemmasektion til Nordisk Leksikografisk Ordbog

Hans Kristian Mikkelsen

1. Indledning

Nærværende artikel er én af tre i denne bog, som behandler teoretiske og praktiske leksikografiske problemer i forbindelse med udarbejdelsen af en ordbog, som bærer arbejdstitlen "Nordisk leksikografisk ordbog" (NLO). De to andre er Ruth Vatvedt Fjelds og Bo Svenséns, som uddyber henholdsvis ækvivalentproblematik og fagsystematik. En foreløbig version af NLO blev rundsendt til medlemmerne af Nordisk Forening for Leksikografi (NFL) forud for konferencen. Det udsendte materiale var udelukkende tænkt som en status over projektets hidtidige arbejde samt som diskussionsmateriale og foregiver på ingen måde at være en færdig ordbog.

2. NLOs historie

Straks fra starten af sit virke satte bestyrelsen for NFL en ordbog over leksikografisk terminologi på sin ønskeseddel, og på formanden Dag Gundersens initiativ blev der i løbet af efteråret 1991 sammensat en planlægningsgruppe, som fik til opgave at udarbejde et koncept til en nordisk leksikografisk ordbog. Jeg vil ikke her komme nærmere ind på dette forløb, som man iøvrigt kan læse om andetsteds¹, men vil nøjes med at konstatere, at der på et møde i Oslo i februar 1992 blev udviklet et sådant koncept. Derpå blev gruppen udvidet, således at flg nordiske sprog var repræsenteret: dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk. Siden har finnerne trukket sig ud, men vi håber da, at de vender tilbage. Det er også grunden til, at finsk er bevaret i den rundsendte version.

Redaktionsgruppens arbejdsform er, tror jeg, et typisk eksempel på nordisk samarbejde. Her lægges der vægt på demokrati med alle de fordele og ulemper, det kan indebære. Der er ingen indianere: alle er høvdinge, og det er ikke ubetinget et gode, når det gælder udarbejdelsen af en ordbog. Foreløbig fungerer det, men der er situationer, hvor det vil være ikke blot lettere, men måske også bedre mhp det endelige produkt, at have en redaktør, der tager beslutninger i tvivlstilfælde og på den måde sikrer, at ordbogen får et ensartet præg. Jeg skal senere vende tilbage til sådanne eksempler.

Retningslinjerne for arbejdet udstikkes på møder, hvor alle deltager. ("Alle" har hidtil betydet: to fra Danmark, en fra Finland, en fra Island, to fra Norge og en fra Sverige.) Det praktiske arbejde med ordbogen foregår decentralt, dvs i de enkelte lande. Redigeringsarbejdet foregår ved en Macintosh-computer, idet ordbogen er lagret i databaseprogrammet FileMaker Pro. Undertegnede sørger for at administrere databasen, der kræver forskellige koder, for at man kan komme til den. Den enkelte medarbejder har

kun adgang til oplysningerne om sit eget sprog. Større ændringer såsom tilføjelse eller sletning af kort kræver en kode, som kun jeg kender. På denne måde sikres det, at der ikke går kludder i systemet med udsendelse og returnering af disketter fra, respektive til, Århus.

Leksikografiens fagsprog er ikke tidligere selv blevet udsat for leksikografisk behandling². Undersøger man diverse lingvistiske ordbøger, opdager man, at leksikografien er yderst sparsomt repræsenteret, hvilket vel skyldes, dels at metaleksikografien først i de seneste par årtier har markeret sig, dels at beskæftigelse med ordbøger traditionelt ikke har været betragtet som videnskabeligt *comme il faut*. Man finder heller ingen videre hjælp i de lingvistiske fagordbøger, når det gælder ideer til strukturering, idet det generelt gælder for lingvistiske ordbøger, at de er monolingvale. En fælles nordisk leksikografisk ordbog må nødvendigvis være polylingval. Til gengæld findes der ganske mange andre eksempler fra andre fagområder på sådanne ordbøger.

Vi har i planlægningsgruppen fra begyndelsen opereret med syv funktioner eller formål, som man kunne tænke sig varetaget af en nordisk leksikografisk ordbog³. De drejer sig om to monolingvale: reception og produktion på modersmål, fire bilingvale: reception og oversættelse fra fremmedsprog, produktion og oversættelse til fremmedsprog, samt én encyklopædisk funktion: indsigt i fagområdet. Det bedste ville selvfølgelig være, hvis man kunne tilgodese alle disse funktioner optimalt i én og samme ordbog. Men det kan ikke lade sig gøre, eftersom de stiller vidt forskellige krav til både selektion og præsentation. Et af forslagene til koncept for NLO gik således ud på at sætte reception af tekster på engelsk, fransk og tysk øverst på en prioriteringsliste, og den naturlige konsekvens heraf var at gøre ikke-nordiske tekster til empirisk basis, altså til det tekstgrundlag, hvorfra lemmaerne skulle vælges. Og for præsentationen ville det betyde, at den optimale løsning lå i en alfabetisk makrostruktur med engelske, franske og tyske lemmaer. Ville man derimod prioritere den faglige indsigt, altså terminologien, højest, ville den optimale løsning være at begynde med udarbejdelse af et begrebssystem. En sådan løsning ville medføre en meget stram lemmaselektion og muligvis præsentation i en systematisk makrostruktur.

Resultatet af overvejelserne i planlægningsgruppen blev, at nordiske leksikografer som ordbogens målgruppe antoges at have brug for et hjælpemiddel til produktion af faglige tekster på deres modersmål og til reception af engelske, fransk og tyske leksikografiske tekster. Siden er hensynet til de udenlandske sprog blevet prioriteret endnu lavere, således at vi idag lader tre funktioner være styrende for vores arbejde. Disse tre er indbyrdes prioriteret:

produktion på modersmål
reception på modersmål
fagforståelse

De øvrige fire funktioner spiller højst en sekundær rolle, og man kan dårligt tale om en indbyrdes prioritering af disse, hvorfor de her anføres i alfabetisk orden:

oversættelse fra fremmedsprog
 oversættelse til fremmedsprog
 produktion på fremmedsprog
 reception på fremmedsprog

Hvilke følger fik denne prioritering så for selektion og præsentation? Det optimale udgangspunkt ville uden tvivl være, hvis man kunne sammensætte en empirisk basis af leksikografiske tekster, der var affattet på de nordiske sprog. Udvalget af egentlig leksikografiske tekster på disse sprog er imidlertid så sparsomt, at det i bedste fald ville være mangelfuldt og utilstrækkeligt. Derfor valgte vi den næstbedste løsning, nemlig at gøre ikke-nordiske tekster til kernen i den empiriske basis. Denne kerne blev suppleret med materiale fra eksisterende nyere tekster på nordiske sprog: dels Bo Svenséns håndbog fra 1987, dels rapporten fra NFLs første møde i Oslo for to år siden. Dertil kommer, at forordene i mange nordiske ordbøger er kigget igennem mhp excerpering. I praksis blev det dog ikke primært teksterne selv, men den essens af dem, som findes repræsenteret i registre, der kom til at udgøre kildematerialet. Således valgte vi at gøre registeret i den store håndbog i leksikografi, Hausmann et al. 1989-1991, til hovedkilden.

Om følgerne for præsentationen vil jeg koncentrere mig om det, som har at gøre med lemmaselektionen, nemlig makrostrukturen. Omvejen ad en empirisk basis, der fortrinsvis bestod af engelske, franske og tyske tekster/ord, betød, at der først måtte foretages en oversættelse til nordisk af de selekterede udenlandske ord, før man kunne få et nordisk lemma frem. Som det fremgår af den rundsendte version af NLO blev bokmål fundet bedst egnet til at kunne fungere som lemmasprog. Der var nu i hvert fald to måder at påbegynde arbejdet. Efter at have udvalgt de engelske, franske og tyske ord kunne man *enten* oversætte dem til bokmål, for siden at tilskrive ækvivalenter fra de øvrige sprog - *eller* oversætte dem til alle de nordiske sprog, for siden at gøre bokmålsækvivalenten til lemma. Vi valgte den sidstnævnte løsning. Fordelene ved den var, udover at arbejdet kunne komme igang straks i alle lande, at ansvaret for lemmaernes gyldighed og relevans blev fordelt på alles skuldre. Vi er nemlig ofte i den situation at skulle være normdannende på området, især fordi vi ofte støder på ord, som ikke har nogen entydig og veletableret pendant på vores sprog. Sagen er jo den, at med den arbejdsmodel, som jeg netop har skitseret, vil den del af ækvivalensproblematikken, som handler om at harmonisere de nordiske udtryk, også blive bestemmende for, hvordan lemmaet kommer til at se ud⁴.

I den første del af arbejdet har ordbogen således været uden noget egentligt lemmasprog, eftersom ikke blot engelske, franske og tyske, men også danske, norske og svenske ord er blevet selekteret. Først fornylig er bokmål blevet gjort til lemmasproget, hvilket den foreløbige version også bærer præg af. Bortset fra at der stadig kan fyldes nye lemmaer på - og fjernes nogle, som viser sig ikke at leve op til de kriterier, som jeg vil komme ind på nedenfor - vil arbejdet i den nærmeste fremtid blive koncentreret om at rydde op i bokmålslemmaerne. For naturligvis går det ikke at have flere forskellige ord som indgang til samme artikel. Grunden til at sådanne uacceptable lemmaer findes på nuværende tidspunkt er altså ikke sjusk fra vores side, men en følge af den beskrevne arbejdsgang

med engelsk, fransk og tysk som typisk indfaldsvinkel.

3. Lemmaselektion til NLO

Dette kapitel vil dreje sig for det første om det, der er fælles for de udvalgte ord, og for det andet om det, der adskiller dem og motiverer en mikrostrukturel forskelsbehandling. Strengt taget er det kun det første punkt, der er relevant for lemmaselektionen, mens det andet mere præcist indebærer en klassifikation af det udvalgte materiale. Imidlertid er det de samme kriterier, der bruges som udgangspunkt for selektion og klassifikation. En fælles behandling motiveres yderligere af den omstændighed, at der måske er behov for en ny selektion, som kan udføres sammen med klassifikationen. I det hele taget er det, som det allerede er fremgået, et spørgsmål, om betegnelsen "lemmaselektion" er dækkende for det hidtil udførte arbejde. Jeg vil dog holde fast i den i det følgende.

3.1. Selektion: det der forener

Det er ret begrænset, hvad der er skrevet specielt om lemmaselektion til fagordbøger, ja såmænd også til ordbøger i det hele taget. Der er nok traditionelt snarere tale om en praksis, et håndværk end et teoretisk afklaret fænomen. Jeg ser her bort fra de kommentarer, man finder i ordbogsanmeldelser, som ofte fokuserer på selektionsspørgsmål, men på en atomistisk måde, hvor en ordbog typisk kritiseres for ikke at have optaget nogle bestemte ord.

Ikke desto mindre vil jeg indlede med at trække nogle teoretiske linjer op, så meget mere som man med en vis ret kan sige, at vi stadig - eller først nu - befinder os i denne fase. Under hele det hidtidige arbejde har vi taget udgangspunkt i fem principper for lemmaselektion, formuleret af Henning Bergenholtz (under udg.b). De fem principper er

- (1) kun termer
- (2) termer og andre udtryk, som bruges anderledes end i almensproget
- (3) termer og andre udtryk, som er særligt vigtige eller relevante for et givet fagsprog
- (4) udtryk, som er særligt regelmæssige i et givet fagsprogs tekster ("skjult frekvens")
- (5) udtryk, som optræder med en vis frekvens i et givet fagsprogs tekster

Femdelingen dækker efter min opfattelse over nogle interne ligheder og forskelle, som ville kunne motivere en lidt anden ordning. For det første skjuler der sig mellem 1-3 på den ene side og 4-5 på den anden en modsætning mellem en deduktiv og en induktiv tilgang. Denne forskel afspejler to forskellige fagsprogsforståelser: den deduktive tager udgangspunkt i faget, den induktive i de tekster, der produceres og reciperes inden for et fag. Den deduktive er vidensbaseret - og den induktive tekstbaseret. I sin rene form kan det induktive princip ikke sikre, at der overhovedet vil blive optaget fagord og fagtermer i en ordbog baseret på fagtekster - ligesom det deduktive princip heller ikke kan

garantere, at de udvalgte fagord også vil være dem, man finder i fagteksterne. For det andet er der en skillelinje mellem 1-2 og 3. 1-2 holder sig inden for det, der kendetegner et enkelt fagområde, mens 3 ikke udelukker, at der kommer stof fra andre fagområder med. Endelig er der, for det tredje, en forskel mellem "strammere" og "slappere" i forholdet mellem 1 og 2-3, samt mellem 4 og 5. I den induktive tilgang er strammerne dem, der går ind for at anvende objektive frekvenskriterier fremfor at slå sig til tåls med den intuitive, subjektive sprogkompetens⁶. I den deduktive tilgang er strammerne dem, der tænker i rent terminologiske baner. For dem står begrebet i centrum, og kun de ord, der på indholdssiden objektivt modsvares af et fagligt begreb, kan selekteres. For de deduktive slappere spiller det en mindre rolle, om der strengt taget er tale om en term. Ved denne mere subjektive tilgang er synonymer, konnotationer, varianter mm ikke tabu - i modsætning til hvad der er gældende for den ortodokse terminologiske forståelse⁷. Altså synes de fem principper at fordele sig på tre dimensioner, som det fremgår af nedenstående illustration:

	induktiv, tekstbaseret	deduktiv, vidensbaseret	
		faggrænse- respekterende	faggrænse- overskridende
objektiv	5	1	
subjektiv	4	2	3

(Tallene refererer til de fem ovenfor anførte principper. Det tomme felt står for et kriterium, som man også meget vel kunne tænke sig anvendt, nemlig når det gælder en strengt terminologisk ordbog, der dækker mere end ét fag.)

Hvad har vi så gjort - i teori og i praksis? Under ideelle omstændigheder vil valget af kriterium bero på formålet med ordbogen. Som allerede nævnt er det hensigten, at nordiske leksikografer som ordbogens målgruppe skal have et redskab, der hjælper dem ved produktion og reception af tekster på modersmål samt giver en indsigt i faget leksikografi. Hvis det kun havde været vores hensigt at give oplysninger om faget leksikografi, ville kriterium 1 have været et oplagt valg. Diskussionen stod mellem 2 og 3⁸. Argumenterne for at bruge 3 var primært af pædagogisk karakter. Ved undervisning i leksikografi behandles også emner af mere almen lingvistisk karakter, som de studerende også har brug for at kunne søge oplysninger om. Vi afprøvede dette kriterium på grundlag af en liste over lemmakandidater fra Crystal 1991, og anvendt på et tilfældigt udsnit af bogstavet "i" førte det til, at følgende ord måtte anses for relevante for NLO:

infix
informant
initial
International Phonetic Association (IPA)
intonation
intransitivity
irregular

Konklusionen var, at det fagoverskridende selektionsprincip reelt ville gøre ordbogen til en lingvistisk snarere end en leksikografisk ordbog. Det endte med, at vi besluttede os for kriterium 2, der kendetegnes ved at holde sig inden for leksikografiens rammer i snævrere forstand, men uden at begrænse selektionen til egentlige termer⁹. Til gengæld for at gøre selektionen forholdsvist bred, sådan som den subjektive slapperholdning er udtryk for, begrænsede vi også selektionens dybde. Ved en "dyb selektion" forstår jeg en selektion, som bevæger sig relativt langt ned i det fagsystematiske hierarki og ud i de faglige forgreninger. I praksis betyder det, at vi som hovedregel ikke tager enheder på mere end to ord med. En helt kontant følge af dette ledsagende princip er, at mange af Wiegands innovationer på den leksikografiske terminologis område ikke kommer med - i hvert fald ikke som lemmer. Fra den nedenstående liste, der rummer forskellige forgreninger af termen "Mikrostruktur" (M.)¹⁰ kommer således kun de understregede med:

Mikrostruktur

M. mit aufgespaltener Kernstruktur
M. mit binnenerweiterter Basisstruktur
M. mit linkerweiterter Basisstruktur
M. mit rechtserweiterter Basisstruktur
abstrakte M.
abstrakte lineare M.
annexierte M.
annexierte hierarchische M.
auflistende M.
auflistende M. mit linkerweiterter Basisstruktur
einfach subintegrierte M.
einfach integrierte M.
einfach integrierte hierarchische M.
einfach vollständig erweiterte M.
extern vollständig erweiterte M. mit linkerweiterter Basisstruktur
hierarchische M.
integrierte M.
integrierte M. mit binnenerweiterter Basisstruktur
integrierte rechtserweiterte M.

intern erweiterte M.
konkrete M.
linkserweiterte M. mit links- und rechtserweiterter Basisstruktur
nichtintegrierte M.
partiell auflistende M.
partiell integrierte M.
partitive M.
präzedentive M.
rechtserweiterte M.
rechtserweiterte integrierte M.
rechtserweiterte M. mit binnenerweiterter Basisstruktur
rechtserweiterte nichtintegrierte M.
rudimentäre M.
semiintegrierte M.
überdachende M.
überdachende nichtrudimentäre M.
überdachende partiell rudimentäre M.
überdachende vollständig rudimentäre M.
zusammengesetzte M.
zweifach partiell integrierte M.
zweifach subintegrierte M.
Mikrostrukturenprogramm

Til sammenligning ser NLOs bestand af bokmålslemmaer, hvori "mikrostruktur" (m.) indgår, således ud:

abstrakt m.
anneksert m.
enkel m.
hierarkisk m.
integrert m.
konkret m.
lineær m.
mikrostruktur
mikrostrukturprogram
obligatorisk m.
oppregnende m.
overdekkende m.
overdekket m.
partitiv m.
presedentiv m.

rudimentær m.
sammensatt m.
utvidet m.

I praksis har det hidtil vist sig at være vanskelig at gøre selektionen konsistent i forhold til det valgte hovedkriterium (2). De problemer, som den enkelte kan have med at være konsekvent i sin egen måde at selektere, forstærkes af de problemer, som opstår, når man beslutter sig til at gøre arbejdet på ægte demokratisk vis¹¹. Desuden begyndte vi som allerede omtalt ikke med at udarbejde en systematisk fagoversigt, som ellers ville have været en hjælp i disse tvivlstilfælde, som nu måtte løses per intuition. Reelt betyder det, at det materiale, som foreligger på tryk i den foreløbige version, er en blanding af kriterierne 2 og 3. I bakspejlet kan man således konstatere, at det måske havde været bedre at begynde med at udarbejde en faglig systematik og dermed tilvejebringe et mindre subjektivt beslutningsgrundlag.

3.2. Klassifikation eller anden selektion: det der skiller

De 1401 indgange, som NLO har nu, udgør således en noget blandet forsamling. Jeg har nævnt to hovedårsager hertil: for det første at vi har måttet ty til ikke-nordisk kilde-materiale og for det andet at det har været vanskeligt at overholde det valgte selektions-kriterium.

Derfor kan man godt kalde den klassifikation af materialet, som er næste punkt i projektet, for endnu en selektion. Klassifikationens opgave er at finde frem til de centrale ord, som skal varetage ordbogens faglige, encyklopædiske intention¹². Hensigten er at føje en terminologisk dimension til den leksikografiske. Dog vil det leksikografiske aspekt fortsat have førsteprioritet, hvilket både fremgår af valget af kriterium 2 som det vigtigste og beslutningen om at ordbogen skal have en alfabetisk og ikke systematisk makrostruktur. Det betyder, at man finder synonyme, stilistiske varianter mm på deres alfabetiske plads i ordbogens makrostruktur. Fra disse i terminologisk forstand perifere ord vil der gives henvisninger til centrale ord, "klasse 1-ord", således at man dér kan få en forklaring, hvis man søger en sådan. Meningen er, at der skal henvises opad i systemet, altså fra et perifert til et centralt leksikografisk ord, men ikke omvendt. Klasse 2 omfatter ikke nødvendigvis kun stilistisk markerede leksikografiske fagord. Man kan udmærket tænke sig, at der fra toleddede ikke-idiomatiske lemmaer henvises til enleddede for en samlet forklaring, hvilket vil placere de toleddede i klasse 2. Fx:

aktiv oversettelsesordbok	->	aktiv ordbok
artikkelinndeling	->	mikrostruktur
enspråklig ordbok	->	monolingval ordbok
stikkord	->	lemma
artikkelpresentasjon	->	presentasjon
ordboksartikkel	->	artikkel

abstrakt mikrostruktur	->	mikrostruktur
enkel mikrostruktur	->	mikrostruktur

Spørgsmålet er så, hvad der skal gøres med restgruppen, ordene fra klasse 3, som jo er kommet med ad bagvejen. Efter min fortolkning af selektionskriterium 2 er der ca 250 af de 1401 opslag, der tilhører klasse 3 - og som kun burde være optaget, hvis kriterium 3 havde været valgt. Lad mig her nøjes med at anføre sådanne eksempler med bogstavet "e":

EFL-ordbok
 egenskapsnavn
 egentlig betydning
 ekkoord
 ellipse
 etnosentrisitet (i ordbøger)
 etterledd
 etymologi
 etymon, opphavsord
 eufemisme

Der er i princippet to muligheder. Hvis man ikke ændrer på de oprindeligt vedtagne optagelseskriterier, må klasse 3-ordene slettes. Den anden løsning, som måske er den mest realistiske, hvis man forudsætter, at der ikke ændres på den demokratiske arbejdsproces, er, at man alligevel beslutter sig for at selekttere efter kriterium 3. Men det bør samtidig medføre, at man tager en ny selektionsomgang fra den empiriske basis, således at alle bevidst kan vælge efter kriterium 3.

4. Afslutning

Den selektion, der er foretaget fra den primært ikke-nordiske empiriske basis, kan af flere grunde ikke kaldes en ægte lemmaselektion. For det første er de nuværende bokmålslemmaer ikke uddraget direkte fra en empirisk basis, men næsten udelukkende fremkommet ved oversættelse fra de forlæg på engelsk, fransk og tysk, som udgør ord-bogens egentligt selekterede materiale. Af samme grund kan man næppe heller sige, at vi har været igennem en egentlig ækvivalenttilskrivningsfase. For det andet svarer NLOs indhold på nuværende tidspunkt ikke til de vedtagne selektionskriterier. Min konklusion er, at lemmaselektionen og ækvivalentsøgningen egentlig først skal igang nu, selvom der naturligvis i de to "pseudo-" eller "kvasi-" faser allerede er gjort en del af det nødvendige arbejde¹³.

Noter

- 1 Se Bergenholtz under udg.a.
- 2 Link & Schaefer 1989.
- 3 Bergenholtz under udg.a.
- 4 For en uddybning af ækvivalentproblematikken henvises til Ruth Vatvedt Fjelds artikel i denne bog.
- 5 "Almensprog" skal i denne forbindelse forstås som omfattende alt det, der ikke indgår i det leksikografiske fagsprog, altså også andre fagsprog.
- 6 Bergenholtz (under udg.b) bemærker rigtigt, at det subjektive element, der er knyttet til sprogkompetensen, reelt blot flyttes fra lemmaselektionen til selektionen af tekster til den empiriske basis: "Zugegebenermaßen stellt eine solche Grundbestimmung von Gemeinsprache bzw. von einzelnen Fachsprachen nur eine Verschiebung des Problems dar, indem die Prinzipien für die Textauswahl zum entscheidenden Kriterium gemacht wird."
- 7 Den russiske fagleksikograf Aleksandr Gerd (1986:46) giver udtryk for slapperholdningen, når han siger, at det ikke kan være en termordbogs opgave at diskutere, hvad en term er. "Termordbogens opgave er at samle og definere såvel de egentlige termer inden for et vidensområde som alle andre sproglige udtryksformer, der på indholdsplanet hælder mod termene." (min oversættelse, HKM). Omvendt kan V.M. Pererva (1976) siges at repræsentere strammerne ved at sætte netop termafgrænsning øverst på listen over lemmaselektionsproblemer.
- 8 At de induktive kriterier slet ikke har været på tale, skyldes utvivlsomt, at disse kun egner sig til at være selektionskriterium, når det gælder ordbøger, der involverer almensproget, herunder fagordbøger for handelskorrespondance mm. Jf iøvrigt Bergenholtz under udg.b.
- 9 Blandt disse er også sådanne, som er homonymer til termer fra andre fagsprog. "Mikrostruktur" og "makrostruktur" er eksempler herpå.
- 10 Termerne er hentet fra indekset til Hausmann et al. 1989-1991, der som nævnt udgør kernen i NLOs empiriske basis. Dette indeks er både et emne- og et ordregister, og den liste, jeg har opstillet her, kan betragtes som et forsøg på at sortere emneordene fra og dermed fremstille en ren termliste.
- 11 Arbejdsgangen er beskrevet i Bergenholtz under udg.a.
- 12 Jf Bo Svenséns artikel i denne bog.
- 13 Jf iøvrigt Svenséns bidrag (under udg.), som konkluderer, at arbejdet højst kan siges at have overstået term- og begrebsinventeringsfaserne, og at det først er nu, at den egentlige systematiske selektionsfase kan begynde.

Litteratur

Bergenholtz, Henning under udg.a: "Plan eines nordischen Wörterbuches der Lexikographie. Ein Werkstattbericht" i *Symposium on Lexicography VI*, (i *Lexicographica. Series Maior*), Tübingen.

- Bergenholtz, Henning under udg.b: "Fachsprache und Gemeinsprache: Lemmaseleksjon im Fachwörterbuch" i Bergenholtz, Henning og Burkhard Schaefer (red.): *Das Fachwörterbuch. Bausteine zur Theorie und Praxis der Fachlexikographie*, Narr: Tübingen.
- Bergenholtz, Henning, Ilse Cantell, Ruth Vatvedt Fjeld, Dag Gundersen, Sigurður Jónsson, Hans Kristian Mikkelsen, Bo Svensén 1993: *Nordisk Leksikografisk Ordbog (foreløbig version, april 1993)*, Nordisk Forening for Leksikografi: Oslo.
- Crystal, David 1991: *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, 3rd ed., Blackwell: Oxford.
- Fjeld, Ruth Vatvedt under udg.: "Ekvivalensproblematikk i Nordisk leksikografisk ordbok", i *denne bog*.
- Gerd, Aleksandr Sergeevic 1986: *Osnovy naucno-techniceskoj leksikografii*, Izdatel'stvo Leningradskogo Universiteta: Leningrad.
- Hausmann, Franz Josef, Oskar Reichmann, Herbert Ernst Wiegand og Ladislav Zgusta (red.) 1989-1991: *Wörterbücher - Dictionaries - Dictionnaires. Ein internationales Handbuch der Lexikographie - An International Encyclopedia of Lexicography - Encyclopédie internationale de lexicographie* 1 (1989), 2 (1990), 3 (1991). De Gruyter: Berlin, New York, 1989-1991.
- Link, Elisabeth og Burkhard Schaefer 1989: "Fachsprache der Lexikographie", i Hausmann, Franz Josef, Oskar Reichmann, Herbert Ernst Wiegand og Ladislav Zgusta (red.): *Wörterbücher - Dictionaries - Dictionnaires. Ein internationales Handbuch der Lexikographie - An International Encyclopedia of Lexicography - Encyclopédie internationale de lexicographie* 1. De Gruyter: Berlin, New York, side 312-322.
- Pererva, V.M. 1976: "O principach i problemach otbora terminov i sostavlenija slovnika terminologiceskich slovarej", i Barchudarov, S.G., V.P. Petuskov og F.P. Sorokoletov (red.): *Problematika opredelenij terminov v slovarjach raznykh tipov*, Nauka: Leningrad, side 190-204.
- Svensén, Bo 1987: *Handbok i lexicografi. Principer och metoder i ordboksarbetet*, Esselte Studium: Stockholm.
- Svensén, Bo under udg.: "Lexikografins terminologi: systematiske aspekter", i *denne bog*.